

Intervju: prof. dr. sc. Dubravka Hrabar

U ovom broju donosimo intervju s novoizabranom dekanicom Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, profesoricom dr.sc. Dubravkom Hrabar, koja nam otkriva kako se odlučila na studij prava, po čemu se razlikuju studenti onda i danas, o funkcijama na kojima se tijekom svoje karijere nalazila te smo dobili odgovore na brojna pitanja o studentskoj proaktivnosti na Fakultetu i poticanju izvrsnosti od strane Fakulteta.

1. Za početak, recite nam nešto o svojim studentskim danima. Koji Vam je bio glavni motiv za studij prava? Kako ste tada zamišljali svoju buduću karijeru?

Za vrijeme školovanja u Klasičnoj gimnaziji nekako sam imala na umu da upišem studij medicine jer su mnogi u mojoj obitelji bili liječnici. No, onda sam u četvrtome razredu ugledala knjigu „Rimsko pravo“, počela je čitati i oduševila me. Impresioniralo me da rimskopravno učenje i danas egzistira, a u školi sam obožavala latinski i grči i shvatila sam – to je to! Pravda – pravo – pomak prema boljem. Za vrijeme studija nisam uopće imala predodžbu što ću raditi, čime ću se baviti. Znala sam samo da želim biti pravnica, inklinirala sam više prema privatnopravnim kolegijima. Pravo sam negdje na kraju studija shvatila kao bitno sredstvo utjecaja na društvena zbivanja i na postignuće ideal-tipskog obrasca života.

2. Vidite li neke bitne razlike između studenata prava u vrijeme Vašeg studiranja i današnjih studenata Pravnog fakulteta u Zagrebu? Prema Vašem mišljenju, što je onda motiviralo, a što danas motivira mlade ljude u pogledu osobnih i profesionalnih ciljeva?

Ono što čini bitnu razliku onda i danas, a četiri su desetljeća od tada prošla - jest broj studenata. Na prvim godinama mi se činilo da sam u košnici, poznaješ gdje gdje pokojeg studenta, informacije o dobrim predavanjima i seminarima su konfuzne. No, onda se koncentriraš na stjecanje znanja, polaganje ispita i polako dođeš do kraja. Danas je studentska organizacija kudikamo organiziranija i raznovrsnija (u moje vrijeme postojao je „Pravnik“ i sve je bilo politički obojeno). Svatko se može naći u nekome segmentu. Sportske studentske udruge nisu ni postojale, prava studenata su bila samo imaginacija. Glede motivacije za upis na pravo – u moje vrijeme je vladalo mišljenje – ako nigdje „ne upadneš“ ideš na pravo – to je „luft-inšpektorat“. Međutim, i tada je bilo mladih ljudi koji su htjeli baviti se pravom i samo pravom, kao i danas. Društvena percepcija se bitno promijenila – danas se pravo smatra teškim i zahtjevnim studijem, što i jest. Ono što obilježava studij prava – onda i danas – jest široka lepeza usmjerenja, raznovrsnih mogućnosti zaposlenja. I ne zaboravimo – u svojim počecima prije više od dva stoljeća – studij prava je uz teologiju, bio pristupačan samo odabranima, povlašten samo za najbolje, zato što je davao temeljito, a opet obimno klasično znanje. Danas su motivacije podjednake kao i nekada – poneki se vide kao vrhunski odvjetnici ili suci (na to utječu tv serije sigurno!), neki se vide u međunarodnim vodama, neki snivaju o akademskoj karijeri, a neki vide da je pravo zanimanje koje omogućava zaposlenje na različitim područjima.

3. Tijekom svoje dosadašnje karijere obnašali ste brojne funkcije. Između ostalog, bili ste sudačka pripravnica na Općinskom, odnosno Okružnom sudu u Zagrebu, stručna suradnica u Institutu za međunarodno pravo i međunarodne odnose Pravnog fakulteta, već više od desetljeća ste predstojnica Katedre za obiteljsko pravo, a od sljedeće akademske godine stupit ćete na funkciju dekanice Pravnog fakulteta u Zagrebu. Kako je sfera Vašeg interesa i djelovanja postalo upravo obiteljsko pravo; je li ta odluka bila motivirana nekim osobnim usmjerenjima ili je jednostavno splet životnih okolnosti?

Obiteljsko pravo, podjednako me kao i nasljedno i međunarodnoprivatno pravo koje je za mene „kraljica prava“ zanimalo tijekom studija. Obiteljskopravne odnose sam zaticala svugdje oko sebe i sviđala mi se ideja kako pravo može utjecati na nešto što je čovjeku inherentno, što postoji mimo i bez obzira na pravo, što povezuje ljude oduvijek, a to su emocije. Kako ih kanalizirati prema dobrobiti, kako ih zaodjenuti u pravnu formu. A sve ostalo je doista bio splet životnih okolnosti.

4. Završili ste poslijediplomski studij iz međunarodnog javnog i privatnog prava i međunarodnih odnosa na Pravnom fakultetu u Zagrebu, a već ste nekoliko godina voditeljica Sveučilišnog interdisciplinarnog specijalističkog studija „Prava djece“. Kakvo je Vaše mišljenje o trenutnom poslijediplomskom studiju na našem Pravnom fakultetu? Mislite li da je dovoljan broj studenata koji se odlučuju nastaviti svoje obrazovanje na poslijediplomskom studiju te planirate li uvesti neke izmjene u pogledu toga tijekom svog dekanskog mandata?

Poslijediplomski studij – bilo specijalistički ili doktorski, nastavak je i oblik cjeloživotnoga obrazovanja. Na Pravnome fakultetu on odgovara zahtjevima vrhunске znanosti i može poslijediplomandu pružiti dodatna, suvremena znanja, nove spoznaje. Vrlo je akuratan i konkurentan i usudila bih se reći – prestižan. Osnovni problem koji zadnjih godina svi mi vidimo jest premali broj upisanih studenata što je posljedica financijske nestabilnosti i usuđujem se reći – osiromašenja ljudi. Dakako, vrlo je teško - i to treba posebice cijeliti – naporno studirati, radeći istodobno, a mnogi među njima i skrbeći za obitelj i djecu. O usklađivanju pojedinih smjerova doktorskoga studija ću svakako voditi računa u dekansko-me mandatu.

5. Koji biste trenutak u svojoj dosadašnjoj karijeri istakli kao najvažniji, čime se najviše ponosite?

Sjećam se enormne sreće nakon obrane doktorata. Možda bih mogla izdvojiti nagradu za životno djelo Prava djece koju sam dobila od Vlade RH, kao prvi laureat nakon što je ta nagrada ustanovljena.

6. S obzirom da uskoro preuzimate funkciju dekanice Pravnog fakulteta u Zagrebu, idućih nekoliko pitanja odlučili smo posvetiti Vašem programu rada temeljem kojeg ste i izabrani. Kao jedan od temeljnih problema ističete nekomplementarnost ispitne literature i ECTS bodova koja djelomično uzrokuje zaostajanje u studiranju. Kako vidite rješenje tog problema?

Smatram da treba uskladiti literaturu prema broju bodova. To dakako ne znači da će svaki kolegij imati isti broj stranica koje treba naučiti u okviru literature, međutim, smatram da postoje prevelike razlike u opsegu, ali i kakvoći ispitne literature. Mišljenja sam da svaki predmet mora imati udžbenik koji je baza za nadogradnju drugih znanja. Udžbenici moraju

biti usklađeni s normativnim stanjem, pa makar bili u obliku e-izdanja. S druge strane, njihova cijena mora biti prihvatljiva studentu, a ne da se fotokopiraju i time vrijeđaju autorska prava. Nezamisliva mi je bibliotečna polica studenta koji nema vlastite knjige, već samo „brdo“ fotokopija. Odbor za nastavu na čelu s prodekanicom za nastavu će se ozbiljno pozabaviti ovim problemom, dakako uz suradnju sa Studentskim zborom.

7. Nerijetko se govori o (pre)velikom broju upisanih studenata na Pravnom fakultetu u Zagrebu, uzimajući u obzir kapacitete dvorana i broj nastavnog osoblja. Osim toga, ne možemo zanemariti ni potrebu, odnosno potražnju za diplomantima prava na tržištu rada. Smatrate li da je trenutni sustav upisivanja studenata i nastave dugoročno održiv? Što mislite o tvrdnji da upisne kvote treba uskladiti sa tržištem rada, a sadržaj nastave na Fakultetu prilagoditi potrebama prakse?

Pravni fakultet, premda financiran od Ministarstva, svakako je konkurentan na tržištu rada. U jednadžbi broja upisanih studenata i onih koji završe studij, rezultat vidim u kvaliteti i vrhunskom obrazovanju koje studenti dobiju. Stoga nisam pristalica snižavanja razine znanja koje student mora imati, već zagovaram izvrsnost studija, tako da pokazati pri zaposlenju diplomu Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, mora biti komparativna prednost. Odlučivanje o broju studenata koje možemo upisati ne može biti jedini kriterij u smislu mogućnosti zaposlenja u tome trenutku ili za pet godina. Smatram da je odlučna kvaliteta znanja koju smo studentu ponudili i koja je usvojio. Već u ovome trenutku vidim znatna poboljšanja u nastavnome procesu u odnosu na neka ranija vremena, a poradit ćemo još više na stjecanju praktičnih znanja na svim kolegijima, kako student kad završi studij prava ne bi bio samo „skup znanja“ koja ne može i ne zna primijeniti.

8. Svjedoci smo porasta zainteresiranosti naših studenata za pisanje stručnih i znanstvenih radova, najvećim dijelom zbog prijave na natječaj za Rektorovu nagradu. Prema trenutnom sustavu nagrađivanja, radovi koji ne budu nagrađeni Rektorovom nagradom na razini Sveučilišta, praktički automatizmom dobivaju Dekanovu nagradu na razini Fakulteta. S obzirom na sve veći broj prijavljenih radova svake godine, smatrate li takav sustav odgovarajućim?

U ovome trenutku nemam ništa protiv toga, jer znam da nastavnici koji predlažu pojedine radove i studente za Rektorovu nagradu, odabiru najbolje među mnogima. Upravo ti koji su prošli taj prvi stupanj uložili su velik napor u pisanje rada, i ne vidim zašto ne bi kasnije, ako ne dobiju Rektorovu nagradu, bili nagrađeni od strane dekana.

9. Poticanje izvrsnosti kod studenata Pravnog fakulteta se u najvećem dijelu svodi na priznavanje iznimno uspješnim studentima (s prosjekom ocjena iznad 4,2) prava na biranje ispivača na usmenom ispitu. S obzirom na neujednačeni kriterij ispitivanja i ocjenjivanja na pojedinim katedrama, smatrate li ovakav sustav pravednim i uistinu poticajnim?

Čini mi se da je pitanje malo sugestivno (ha ... ha...). Kolikogod mi težili jednakosti, a u ovome slučaju ujednačenosti pri ispitivanju (i ocjenjivanje dakako, osobito na usmenim ispitima), nju je nemoguće postići. Pa ni život u cjelini nije uvijek jednak u istim situacijama za različite ljude. No, ono na što ću posebnu pažnju obratiti jesu eventualne razlike unutar iste katedre, pa ću tu razgovarati s kolegama kako bi se kriteriji koliko-toliko ujednačili. Dobar primjer su članovi moje Katedre. Naša odstupanja su minimalna jer smo se dogovorili kako bodovati pisane ispite (u smislu procjene znanja) i kako vrednovati usmeni odgovor. Dakle, jedan oblik suradnje, na našu i studentsku dobrobit.

10. Koncept cjeloživotnog učenja obilježava suvremeni sustav obrazovanja. Kakvo je Vaše mišljenje o tome te kako se cjeloživotno obrazovanje ostvaruje u pravnoj sferi?

Upravo u tome vidim velik prostor za djelovanje našeg Fakulteta. Da pravnicima ponudimo nova znanja, jer pravo nije statična tvorba, ono se mijenja iz dana u dan ne samo u nacionalnim, već i u europskim i svjetskim razmjerima. Smatram da bismo mogli ponuditi kompetentne stručnjake koji će – recimo to kolokvijalno – u sklopu tečajeva davati informacije o najnovijim pravnim trendovima i rješenjima bilo na općoj ili posebnoj razini i problematici.

11. Svojom osobnim primjerom srušili ste stereotip o tome kako žena mora birati između obitelji i uspješne karijere. Koja bi bila Vaša poruka današnjim studenticama i mladim pravicama koje se suočavaju s tom dilemom?

Za mene osobno tu nikada nije bilo dileme. Smatram da se žena današnjeg doba mora suočiti s time da je ravnopravni sudionik društvenih zbivanja i da može puno dati društvu kroz svoju karijeru, ali da je i nezamjenjiv stup obitelji. Možda to nije najlakša situacija – biti istodobno dobra majka i supruga i odlična radnica, no na kraju se isplati. Ispunjenje i zadovoljstvo je potpuno. No, tu joj mora pomoći muškarac koji će s njom podijeliti brigu oko obitelji (ali ne je zamijeniti kao majku sic!), a kao kolega u poslu ponekad imati više razumijevanja za nju kao ženu.

12. Za kraj, kako dugoročno vidite razvoj Pravnog fakulteta u Zagrebu te smatrate li potrebnim osnivanje još sveučilišnih studija prava u RH?

Pravni fakultet ima čvrste i prepoznatljive temelje svoje izvrsnosti u pravnoj znanosti i praksi. To je fakultet koji prati društvena zbivanja, koji ima vodeću ulogu u društvu i kao takvu je mora zadržati. Fakultet ćemo modernizirati u mjeri u kojoj je to potrebno i s obzirom na financije moguće. Međutim, smatram da je Hrvatska premala zemlja brojem stanovnika i teritorijem da bi se osnivali novi sveučilišni studiji prava. Te polemike i različita viđenja iznose se u javnosti i među stručnjacima, i ja se priklanjam onom promišljanju koje traži s jedne strane dostatan broj nastavnika koji će biti zaposlenici na tom studiju (ja bih ga čak povisila u odnosu na 30% kako se govori – da ne bude „torbarenja“ s tuđim nastavnicima). Jer ni brod ne kreće na plovidbu s premalim brojem posade! A omogućiti studentima nižeg standarda studiranje na račun „studija u mojoj ulici“ bi se bolje riješilo financiranjem njihovih stambenih studentskih potreba od strane države, a ne osnivanjem novih studija. „Točka-sta“ raspodjela mnoštva studija bio bi dokaz kvantitete na uštrb kvalitete.